PROJECT FOR A "NATIONAL SCHOOL" BUILDING AT THE TIME OF THE ORGANIC REGULATION

Vasile Grigore

PhD Student, University of Bucharest

Abstract: The adoption of the Organic Regulation of the Romanian country in 1831 opened the way for great transformations in the Romanian society. School and education were a constant concern of the authorities of the regulatory period and the object of large-scale investments, both in infrastructure and in the training of the teachers. Thus, in 1848, it was required to establish buildings intended for education according to a "national school" plan that met both the specific requirements of modern education and the technical and financial possibilities available to Romanian villages at the time. The approach is part of the first and the simplest process of systematizing the territory and localities in our country.

Keywords: Organic Regulation, school building, national school, lancasterian, systematization.

Perioada regulamentară, începută prin adoptarea, în 1831, a Regulamentului Organic al Ţării Româneşti şi finalizată din punct de vedere juridic prin Conferinţa de la Paris din 1858, a fost una de mari şi complexe prefaceri, de „transformări fundamentale în structurile şi suprastructurile societăţii [...], mutaţii considerate şi ele adevărate revoluţii" (Gh. Platon, *Mutaţii social-economice în Principate (1821-1848),* în *Istoria românilor,* coord. Acad. Dan Berindei, vol. VII, tom 1, Bucureşti, Editura Enciclopedică, 2003, p. 135). Nu trebuie să pierdem din vedere că tocmai în această epocă s-a forjat generaţia paşoptistă, cea care va decide nu numai direcţia şi ritmul modernizării ţării, ci şi va defini şi impune conceptul „România". Şcoala, educaţia, învăţământul au constituit o preocupare constantă a autorităţilor acelor vremuri şi obiectul unor investiţii de o amploare nemaiîntâlnită până atunci, atât în infrastructură, cât şi în pregătirea cadrelor. Construcţia clădirilor de şcoală rurală după planuri arhitecturale concepute de specialişti face parte din conceptul mai larg de sistematizare a satelor din perioada regulamentară care cuprindea restrângerea perimetrului construit, alinierea caselor, locuinţe clădite conform îndrumărilor şi planurilor, realizare de construcţii obşteşti, reorganizare administrativ-teritorială, dezvoltarea şi modernizarea infrastructurii de transport şi comunicaţii, lucrări hidrotehnice...

Secţia a IV-a a Capitolului VII din Regulamentul Organic al Ţării Româneşti poartă titlul „Pentru învăţătura publică" şi în articolul de început (364) stipula că „Învăţătura publică trebue asemenea a fi objectul îngrijirii şi privigherii Stăpânirii, ca creşterea tinerilor să fie întemeiată pe începuturile celui mai sănătos moral.". Ceva mai jos, Art. 366 legifera înfiinţarea de „şcoale începătoare pentru amândoă secsurile", trebuind a li se da „toată întinderea înaintătoare şi asemănată cu suma banilor hotărâţi pentru învăţătura publică". În aceste şcoli urma să se predea după „medotul lui Lancaster". (*Regulamentul Organic*, Bucureşti, 1832, p. 193-194)

„Metodul lui Lancaster" purta numele pedagogului Joseph Lancaster (1771-1838), cel care în contextul creşterii populaţiei şcolare din Anglia şi a lipsei personalului calificat a conceput un sistem prin care un educator/învăţător putea preda unui mare număr de elevi,

uneori de ordinul sutelor, în condiţiile păstrării unor costuri reduse. Dar nu despre aplicarea acestei metode pedagogice la noi şi aiurea dorim să vorbim în acest articol, ci să punctăm faptul că ea a influenţat arhitectura şcolară după modelul „funcţia creează organul".

O dovadă în susţinerea acestei afirmaţii o constituie „planul de şcoală naţională" pe care vi-l prezentăm în aceste pagini, după a cărui alcătuire Eforia Şcoalelor dorea să se clădească şcoli în satele Ţării Româneşti. Planul este însoţit de mai multe documente şi se păstrează la Arhivele Naţionale Istorice Centrale (ANIC), Fondul Vornicia din Lăuntru, dosarul 21/1847, din care am ales să-l transliterăm pe cel aflat la filele 428-429. Textul aşezat între paranteze drepte ne aparţine.

„Eforia Scoalelor din Prinţipatul Romaniei
No. 103
Anul 1848, luna lui Januar 19
Bucureşti

Cinstitului Departament al Trebilor din Năuntru

Eforiea, cunoscând că cele mai multe încăperi de şcoale de prin sate se află în foarte proastă stare, pentru că unele dupe [ce] s-au urzit au rămas nesăvârşite, altele fiind rău clădite în paente sau numai de gard s-au dărâmat cu totul, încât acum nu se mai poate face nicio întrebuinţare cu dânsele şi învăţătorii sânt siliţi să ţie scoală cu multă strâmtorare prin încăperile lor de lăcuinţă.

Încă din anul 1843 Eforiea dedese în conoştinţa Cinstitului Departament proasta stare în care de atunci se afla încăperile de scoală de prin sate, arătând prin liste desluşitoare cu de amăruntul de tot ce trebuia a se face la fiecare scoală. Atunci s-au trimis Cinstitului Departament şi un număr de ecsemplare de planul tipărit dupe care avea a se clădi acele scoli şi cu toate că Cinstitul Departament luase hotărâtoare măsuri de a se întâmpina şi această trebuinţă publică, dupe toată cuvenita orânduială, dar neapucând a se săvârşi întocmirea acelor măsuri au rămas până acum neaduse la îndeplinire.

Dintr-această amânare a resultat nu numai că încăperile care era atunci în proastă stare nu s-au mai reparat, ci şi care se mai ţinea în picere acum a dat pe brângi.

Din 1500 scoli comunale ce se numără astăzi în toata ţara, d-abia 500 au încăpere în stare mai bunicică, iar 1000 sânt ori de tot în lipsă, sau că încăperea ce au acum este de tot derăpănată.

Aducând acestea la cunoştinţa Cinstitului Departament, Eforiea nădăjdueste că nu se vor mai amâna măsurile ce trebue a se lua pentru îndeplinirea acestei trebuinţe dupe toată orânduiala şi roagă plecat pe Cinstitul Departament ca poruncile ce va binevoi acum a da către Cârmuiri să fie hotărâtoare că nu se va mai îngădui de către Cinstitul Departament nicio altă amânare pentru înfiinţarea încăperilor de scoale, ci că neapărat să cere a se săvârşi în vara viitoare toate reparaţiile, iar în doă veri toate clădirile ce sânt a se face din nou.

Pentru aceste din urmă Eforia trimite şi acum Cinstitului Departament un plan cu desluşire de mărimea ce trebue să aibă fiecare scoală în analoghie cu populaţia satului.

Profesorilor de la scoalele normale de prin judeţe s-au poruncit de către Eforie să dea la Cârmuiri liste de toate scoalele ce au trebuinţă de reparaţie, cum şi de acelea ce trebuesc a se clădi din nou şi să dea deslușiri asupra lucrului ce va fi să se facă dupe plan atât ei însuşi la Cârmuire, cât şi subrevisorii de plăşi la Subcârmuire sau la sat, spre a nu mai mijloci nicio nedomirire despre amăruntele unor asemenea clădiri.

[semnează] Alexandru Filipescu
[semnează] Manolache Băleanu"

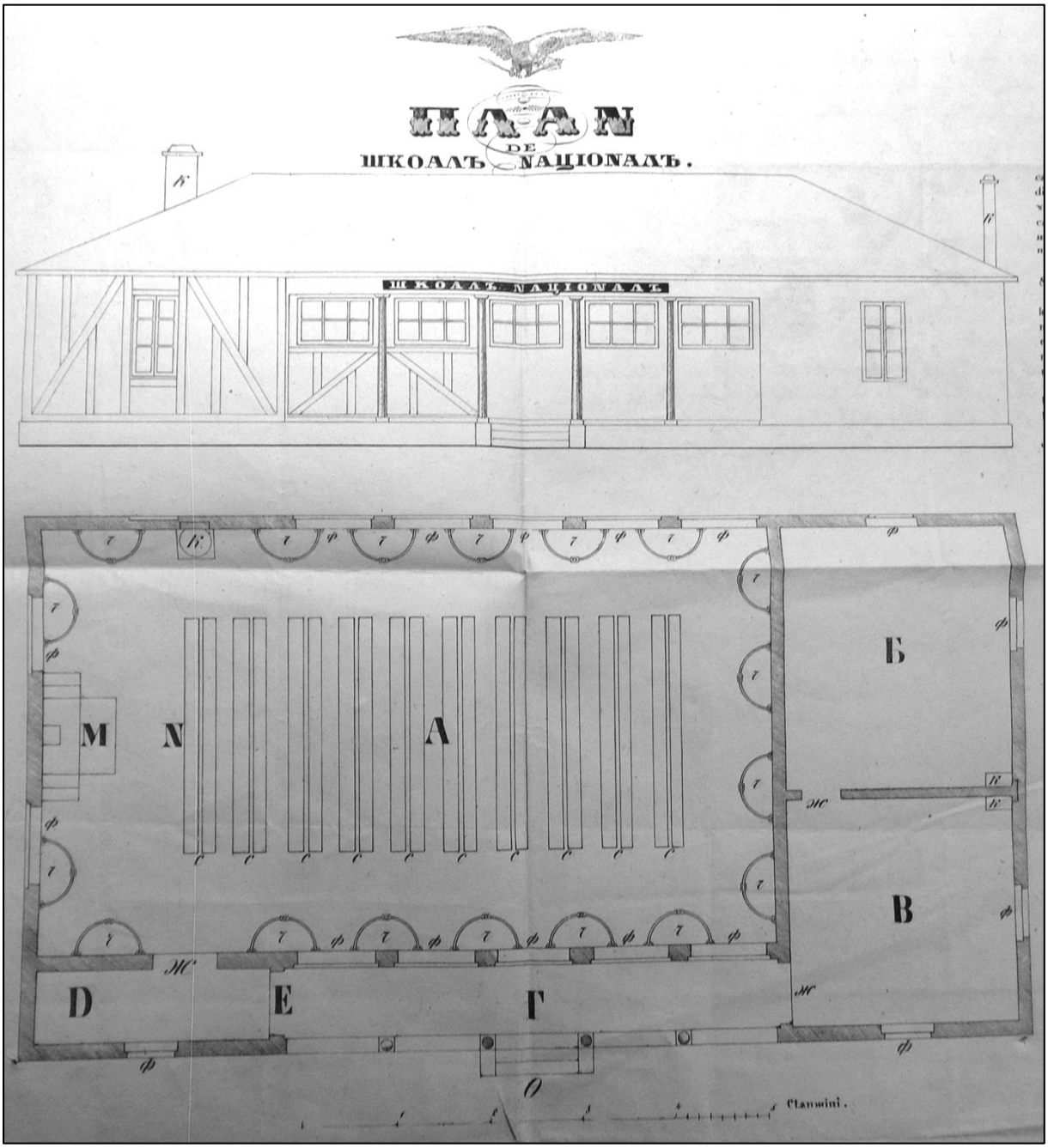

„Plan de şcoală naţională” ce însoţeşte acest document (f. 430r-v; vezi figura 1) pe lângă partea desenată cuprinde „Socoteală de materialul ce trebueşte la această zidire” şi „Măsurile zidirii şi descrierea părţilor ei”, menite să ne ofere o imagine de ansamblu asupra a ceea ce se dorea a fi o clădire destinată educaţiei publice la sate şi investiţia pe care o necesita:

„Socoteală de materialul ce trebueşte la această zidire:

30.000 cărămizi;

10.000 oca var;

28 tâlpoae de câte 3 stânjini lungu, 7 degete latu şi 5 degete dunga, pentru a se aşeza pe ziduri jos pe temelie şi sus subt coperiş;

4 stâlpi rătunzi pentru prispă de câte 1 stânj[eni] şi jumă[tate] lungi şi 7 degete groşi;

40 stâlpi în muchie pentru paiente de câte 1 stânjen şi jumătate lungu, 6 degete latu şi 4 degete dunga;

80 proptele de câte 1 stânjeni lungu, 5 degete latu şi 4 degete dunga;
30 grinzi de câte 6 stânjini lungimea, 7 degete lăţimea şi 5 degete dunga;
40 căpriori de câte 3 stânjini lungimea, 6 degete lăţimea şi 4 degete dunga;
30 laţi;
13.000 şindrilă de 3 palme lungu şi o jumătate palmă latu;
30.000 cuie;
700 podini pentru tavan de 6 palme lungu şi 8 degete latu.
Măsurile zidirii şi descrierea părţilor ei:
Tot lungul zidirii este de 11 stânjini, largu de 6 stânjini.

Într-această zidire se coprind 3 odăi, din care una mare (A), pentru învăţătura copiilor, de 8 stânjeni lungul şi 4 şi jumatate largu şi 2 mici, însă una (Б) de 3 stânjeni de lungă şi 2 şi jumătate largă, cealaltă (B) de 2 şi jumătate lungă şi 2 şi jumătate largă.

Pă dinaintea odăii cei mari este o prispă cu 4 stâlpi largă de 6 palme. Această prispă la un căpătâiu (D) este închisă cu zid până în streaşină şi are o uşă la intrarea (E), care intrare fiind închisă scuteşte de vânt uşa (Ж) a odăii cei mari. Uşile celorlalte 2 odăi mici sânt însemnate iarăşi cu slova (Ж).

Ferestrile sânt însemnate cu slova (ф) şi sânt în număr de 17; din care 12 sânt aşezate sus culcate în lungul zidirii ca să nu poată vedea copiii din lăuntru pă ferestre afară, iar celelalte sânt puse drept, precum se obicinueşte şi la alte zidiri. Toate ferestrile sânt 4 palme de largi şi 7 de lungi.

Uşile sânt de 5 palme de largi şi 8 şi jumătate de nalte.

Înălţimea temeliei, din faţa pământului până în prispă, este de 3 palme; înălţimea peretelui, din faţa prispii până supt streaşină, este de un stânjin şi jumătate; înălţimea acoperişului de un stânjin şi jumătate.

Păretele zidirii se face în paente şi cu o cărămidă pântre ele, iar temelia trebue să fie de 2 cărămizi.

Pardoseala se va face, după înlesnirea ce va fi în partea locului, sau cu scânduri sau cu cărămidă.

Coperişul se face iarăşi, după înlesnirea locului, de şindrilă sau de cenuşar.

Slova (ч) însemnează jumătate de cercurile de fier care sânt de 2 degete de groase şi de 3 palme ţancul încovoerii lor. Aceste cercuri trebue să fie la căpătâele lor cu belciuge bătute într-o grindă, care să fie băgată în zid tot lungul păretelui, căci bătându-se numai în cărămidă nu ţin multă vreme; şi, într-acele belciuge mişcându-se, când se vor lăsa în jos trebue să se razeme pe un picior iarăşi de fier care va fi atârnat cu belciug din mijlocul cercului. Aceste cercuri vor fi aşezate la o lungime de 3 palme şi jumătate.

Slova (C) însemnează scaunele care sânt făcute de câte 2 lăviţi împreunate: una scundă pentru şedere şi alta mai naltă şi plecată pentru scris. Scaunul cel dinainte însemnat cu slova (N) n-are scândura cea pentru scris aplecată, ci dreaptă şi cu pervazuri, ca să se poată pune năsip pă dânsa ca să înceapă acolo copiii a învăţa să facă slovele.

Slova (M) însemnează scaunul învăţătorului.

Slova (O) însemnează scara prispii.

Slova (K) însemnează soba.

Slova (T) însemnează stâlpii care se pun pe mijlocul sălii de învăţătură ca să sprijinească tălpoaia pe care se aşază grinzile d-a curmezişul.

Sala de învăţătură va fi de mărimea ce se însemnează într-acest plan numai pentru şcoalele care se vor clădi prin sate mari, adecă prin acele sate care vor avea lăcuitori două sute familii sau mai mult.

Iar pentru sate cu mai puţin de 200 familii, sala de învăţatură va fi numai de patru stânjeni de lungă şi trei de largă, afară de prispă şi de odăile învăţătorului care vor trebui să rămâe tot aşa de largi precum se arată în plan.

Când sala va trebui să fie de mărimea ce se arată în plan, adecă de opt stânjini lungu şi de patru latu, atunci va fi neapărată trebuinţă a se pune cinci stâlpi pe mijlocul salii, ca să se aşeze grinzile pe tălpoae ce se va sprijini pe aceste cinci stâlpi, fiindcă altmintrelea nu s-ar putea face de meşteri de pe la sate un tavan de patru stânjeni de larg.

Pereţii şcoalei se pot face la munte şi de bârne, numai să fie bine încheiate şi astupate căscăturile lor cu tencuială, ca să nu pătrunză frigul iarna. Iar de se vor face în paente se pot zidi cu piatră întrebuinţându-se prea puţin cărămidă numai pentru legături."

Din aceeaşi sursă (ANIC, Fond Vornicia din Lăuntru, dosarul 21/1847, f. 431-432), aflăm că proiectul edificării unor construcţii şcolare corespunzătoare în satele Ţării Româneşti debutase cu ani în urmă, însă se lovise de cele mai felurite piedici.

„În anul 1842, pe lângă alte neorânduieli şi necuviinţe ce să luoase atunci ştiinţă că s-ar fi urmând asupra organizaţii şcoalelor du prin sate, aflându-se că şi chear împotriva poruncilor ce să dedese mai din nainte în coprindere că asemenea şcoale să fie pre cât s-ar putea mai apropiate de închipuirea modelului planurilor ce să trimiseră pe la cârmuirile de judeţe alcătuite de Eforia Şcoalelor (iar nu şi potrivite la lungime şi lăţime), precum şi a se săvârşi de material de gard, lipite şi alicite cu pământ, primindu-se pe alocurea încă şi case ţărăneşti ce şi-ar fi putut agonisi lăcuitorii, pregătindu-se numai după orânduială cu geamuri şi celelalte trebuincioase, suptcârmuitorii ar fi îndatorând satele a le face de zid şi în mărime neasemănată trebuinţii ce ar fi cerut populaţii şi numărului şcolarilor fiecăruia sat, s-au dat ţirculare porunci către Cârmuiri ca să ia numaidecât cele mai strașnice măsuri spre îndreptarea cu desăvârşire a orice asemenea neorânduieli s-ar fi urmat în ale lor judeţe despre aceasta.

În anul 1843, după o luminată rezoluţie dată de Măria Sa prea înălţatul Nostru Domn la jalba lăcuitorilor unor sate atingătoare de neîndemânările şi neînlesnirile ce propunea că ar încerca asupra clădirilor de şcoale în ale lor sate din pricina însemnătoarei cheltuieli ce ar fi costisind nişte asemenea clădiri, s-au slobozit iarăşi ţirculare porunci către Cârmuiri ca de ar fi vreo şcoală sătenească nesăvârşită sau neîncepută să să mai dea lăcuitorilor încă un soroc de câtevaşi luni până îşi vor săvârşi adică munca pământului şi după aceasta apoi să-i îndatoreze a face [negreşit] încăperea de şcoală, potrivit cu ale lor mijloace şi asemănat cu ecspusele mai sus de mai nainte date porunci în folosul lăcuitorilor.

Tot în acel an s-au adus poftire Eforii Şcoalelor că spre a se putea pune în lucrare dispoziţiile atingătoare de săvârşirea şcoalelor începute şi nesăvârşite şi clădirea celor încă neînfiinţate să alcătuiască trei modeluri de planuri, împărţite în trei clase pentru sate, adică 1-iu de 50 familii, al 2-lea de 100 familii şi al 3-lea de 150 familii în sus, cu osebire însă ca pentru cele dintâiu clădirea de şcoală să se socotească de nuele şi pari, pentru cele de al doilea în paentă, iar pentru cele de al treilea de zidărie în cărămidă, care planuri apoi însoţite de trebuincioasele devizuri să le trimiţă Departamentului pentru puţine zile, apoi s-au şi primit de la Eforie cerutele planuri şi devizuri, după care pă de o parte s-au înaintat câte unul din acestea la secsiia inginerească spre a le luoa în băgare de seamă şi după chibzuirea ce va face să încunoştiinţeze Departamentului dacă sânt alcătuite după cuviinţele tecnice, dacă câtăţimea şi felurimea materialurilor sânt potrivite cu trebuinţa pentru fiecare în parte din însemnatele trei clase, dând totdeodată desluşiri şi asupra preţuirii acestor materialuri, iar pă de alta s-au cerut de la Cârmuiri relaţii în urma primirii acestor planuri despre starea şcoalelor săteneşti după chipul următor, adică:

Câte sate au şcoli clădite cu desăvârşire şi care au toate cele trebuincioase, fără a le lipsi nimic pentru învăţătura copiilor şi câte sate au şcoli cu învăţători şi în care să predau orânduitele lecţii;

Câte sate au şcoli, dar din lipsa a oareşcare mobile s-au mici reparaţii nu pot primi ucenici şi stau în nelucrare fără de a se putea urma întrânsele de către învăţători învăţăturile orânduite;

Numărul satelor în care s-au început construcţia şcoalei, câtăţimea banilor ce s-au adunat pentru acea clădire, suma care s-au cheltuit întru aceasta, câte ş-au înaintat ecspusa clădire precum şi câtă cheltuială mai trebueşte spre a ei desăvârşire, şi

Numărul satelor unde clădirea de şcoală nu s-au început nicidecum şi dacă la vreun sat s-au adunat cevaşi sume de bani sau materialuri spre un asemenea sfârşit şi la care sat anume.

Nişte asemenea relaţii s-au primit treptelniceşte de la Cârmuiri, aşa încât după mai multe nenumărate repetiţii ce li s-au făcut abea s-au putut aduna pe la anul 1845, alcătuite după chipul ce să va vedea în alăturata aci prescurtare închipuită după acele relaţii.

După aceasta s-au întors şi de la secsiea inginerească planurile şi devizurile ce s-au fost înaintat în a sa chibzuire, împreună cu deosebit plan şi deviz alcătuit de dânsa şi preţuitor cel dintâiu de lei 15151 parale 20 pentru clasul 1-iu, pentru clasul al 2-lea de lei 12127 şi parale 15, iar pentru clasul al 3-lea de lei 10795 şi parale 10.

Departamentul, văzând că aceste preţuiri sânt foarte însemnătoare şi împovărătoare pentru lăcuitorii săteni, au vrut ca să facă de a se depurta şi a se micşora cât să va putea mai mult o asemenea îngreuitoare sarcină d-asuprăle, înaintând spre acest sfârşit la Eforie planurile şi devizurile alcătuite de secsia inginerească şi poftindu-o totdeodată ca să chibzuiască cu de-adinsul asupra înlesnirii mijloacelor clădirii încăperilor de şcoale săteneşti, prin închipuirea unui plan mai metodic şi mai potrivit cu starea materială a lăcuitorilor.

După aceasta, primindu-se un adres din parte-i în coprindere că văzând neputinţa ce să înfăţişează de a se clădi şcoale comunale după planurile închipuite şi trimise pe la suptcârmuitori din pricina nedomiririi ce cearcă întru aceasta lăcuitorii, precum spre pildă s-au săvârşit multe asemenea clădiri cu totul neasemănate şi nepotrivite cu prezisele planuri, atât în formă şi în mărime, precum şi în a lor construcţie, au chibzuit că de trebuinţă ar fi ca asupra înfiinţării şcoalelor pe la satele unde lipsesc, să se ia de model şcoalele acelea ce s-au putut găsi clădite pe la câteva sate după planuri, şi s-au întors răspuns că Departamentul după toată buna voinţă ce au avut şi are deopotrivă cu Eforiea pentru regularisirea învăţăturilor prin sate se vede silit a-i repeta poftirea de mai sus, spre a-i trimite adică cât mai în grabă planurile cerute, alcătuite după un chip statornic, potrivit cu trebuinţa, potrivit cu starea şi puterea lăcuitorilor de a le pune în lucrare şi, în sfârşit, desluşsitoare prin într-adins devizuri despre toate amărunturile lucrului unei şcoale, ca după aceea apoi să se ia din partea Departamentului măsurile ce s-ar socoti mai cuviincioase spre punerea în lucrare a unor asemenea planuri.

Peste vreo două luni apoi s-au întors de către Eforie ecspusele închipuite de către secsia inginerească plan şi devis modificate după trebuinţă şi într-un chip aşa încât câtăţimea şi felurimea materialurilor le-au redus cheltuielile ce coprindea mai nainte, trimiţând şi un deviz alcătuit de Eforie în trei deosebite eczamplare chibzuite pentru trei stări de populaţiea satelor, pentru sate adică 1-iu de 250 familii în sus, al 2-lea de la 250 până la 150 familii şi al 3-lea de 150 până la 50 familii, cu adăogire că chipul cel mai înlesnitor al clădirii unor asemenea încăperi de şcoală au socotit a fi rădicarea păreţilor în paente umplute cu o jumătate cărămidă pentru şcoalele de câmp, pentru cele de munte de căramidă amestecată cu peatră sau numai de bârne bine tencuite, iar pentru şcoalele cele du prin plăşile de mijloc au socotit că ar fi cu înlesnire de a se face toată clădirea de căramidă, precum asemenea sânt înfiinţate la mai multe sate.

Aceste planuri şi devizuri închipuite de către Eforia Şcoalelor s-au trimis îndată la secsiea inginerească spre a le vedea şi a arăta Departamentului, până în 11 zile cel mult negreşit, 1-iu dacă planurile sânt întru toate după regulile arhitectonice şi dacă îndeplinesc cu desăvârşire scopul pentru care sânt alcătuite şi sânt potrivite cu trebuinţa, şi al 2-lea dacă devizurile sânt eczacte, făcâd tot într-o vreme pentru fiecare preţuirea atât a lucrului, cât şi a materialurilor şi puindu-se litografisi după aceasta planuri şi devizuri un număr de exzemplaruri.

În adăstarea unor asemenea desluşiri cerute din partea secsii inginereşti pe la octomvrie a aceluiaşi an s-au dat aceştiea o alta poruncă prin care i s-au aratat că spre o mai cuviincioasă

şi cât prin putinţă mai mult înlesnire a sătenilor asupra săvârşirii clădirilor de şcoale, s-au socotit de trebuinţă ca toate aceste clădiri să se facă de gard pe tălpi în paente, adică îngrădite cu nuele, lipite cu pământ, alicite şi tencuite, potrivite însă întru toate cu închipuirea planurilor, lucrare ce va ţinea fără îndoială peste treizeci şi patruzeci de ani şi care pă lângă scăzământul ce va produce în economia cheltueli la a lor înfiinţare, va înfăţişa tot aceeaşi uniformitate şi comoditate unei construcţii de zid, puindu-să totdeodată înainte ca pe de o parte să poprească litografisirea planurilor şi a devizurilor, iar pă de alta după aceste din urmă făcute de Departament modificaţii sa alcătuiască alte planuri şi devizuri, înfăţişătoare de cea mai economică şi mai înjosită cheltuială şi să le trimiţă fără zăbavă Departamentului.

Această poruncă s-au mai repetat secsii inginereşti şi pe la dechemvrie, dar abea pe la fevruarie anul 1846 s-au primit din parte-i cerutele planuri şi devizuri, după care nu s-au făcut până acum nicio lucrare."

Tabel nr. 1. „Prescurtare de suma şi starea şcoalelor comunale săvârşite şi nesăvârşite prin satele judeţelor, după listele primite de la Cârmuiri, precum să urmează [anul 1845]. Sursa: ANIC, Fond Vornicia din Lăuntru, dosarul 21/1847, f. 433.

Judeţul	totalul satelor de prin judeţe	satele cu şcoli săvârşite		satele cu şcoli nesăvârşite	satele în care nu s-au început clădirea şcolii
		cu învăţători	fără învăţători		
Dolj	232	156	-	1	10
Gorj	272	159	1	1	1
Mehedinţi	337	241	7	8	55
Teleorman	161	116	1	17	6
Argeşul	191	111	1	34	1
Romanaţi	174	96	12	15	28
Brăila	31	28	2	1	1
Ialomiţa	129	56	1	7	17
Slam Râmnic	117	57	1	36	-
Buzău	162	64	5	36	11
Olt	178	78	3	29	1
Prahova	151	33	4	50	6
Dâmboviţa	219	27	4	102	15
Vlaşca	206	113	-	67	13
Vâlcea	219	133	1	45	10
Saac	214	65	-	98	3
Ilfov	365	41	-	34	32
Muşcel	103	79	5	3	3
TOTAL	3460	1673	48	581	213

Planul propus de „Eforia Şcoalelor din Prinţipatul Romaniei" la începutul anului 1848 exprima dorinţa unei îmbunătăţiri a infrastructurii şcolare săteşti, dar nu reprezenta în sine o noutate. Într-o formă simplificată, sub denumirea „plan de şcoală începătoare", îl vom întâlni reprodus la pagina 371 a ediţiei din 1847 a Regulamentului Organic (*Regulamentul Organic întrupat cu legiuirile din anii 1831, 1832 şi 1833 şi adăogat la sfârşit cu legiuirile de la anul 1834 până acum, împărţite pe fieşcare an, precum şi cu o scară desluşită a materiilor*, Bucureşti, 1847). Era destinat însă şcolilor din oraşe şi o primă formă a acestuia data tocmai din anul 1831. O descriere pe larg, cuprinzând atât partea scrisă, cât şi cea desenată, o regăsim în volumul lui V.A. Urechia, *Şcoalele săteşti în România*, Bucureşti, 1868, p. 37-38.

Planuri asemănătoare am descoperit însă şi în mai multe publicaţii occidentale ale primei jumătăţi de secol XIX, în ţări precum SUA (*Manual of the Free School Society*, New York, 1820), Anglia (Catherine Burke, Ian Grosvenor, *School*, Londra, Reaktion Books, 2008,

p. 34) sau Franţa (*Le magasin pittoresque*, Paris, 1834, p. 45). Cel puţin cu cele franţuzeşti diriguitorii învăţământului valah trebuie să fi fost familiarizaţi, ca şi cu volumul contelui Charles de Lasteyrie, *Nouveau système d'éducation pour les ècoles primaires* (Paris, 1815). Totuşi, nu în Occident ar trebui să căutăm modelul educaţional adoptat atunci în Principatele Române, ci în Rusia, acolo unde în primul sfert de secol XIX interesul pentru şcolile lancasteriene luase înfăţişarea unei ample mişcări sociale. La momentul adoptării Regulamentelor Organice, sistemul lancasterian fusese deja introdus în Basarabia la dorinţa expresă a ţarului Alexandru I în urma a unei vizite pe care o făcuse în 1818 în provincia recent anexată. (Valentin Tomuleţ, *Instituirea şi activitatea şcolilor lancasteriene din Basarabia în anii '20-'40 ai secolului al XIX-lea*, în „Tyragetia", VIII, nr. 2, 2014, p. 122-123)

Construcţia de şcoli, alături de alte edificii publice (case pentru sfaturile săteşti, sedii de instituţii, magazii de rezervă, închisori, staţii de poştă, biserici etc.), investiţiile în infrastructura de transport, organizarea satelor şi oraşelor după reguli urbanistice moderne implementate în perioada regulamentară constituie primul şi cel mai amplu proces de sistematizare a teritoriului şi localităţilor ce s-a desfăşurat vreodată în România.

BIBLIOGRAPHY

Arhivele Naţionale Istorice Centrale, Fond Vornicia din Lăuntru, 21/1847.

Burke, Catherine; Grosvenor, Ian, *School*, Londra, Reaktion Books, 2008.

Le magasin pittoresque, Paris, 1834.

Manual of the Free School Society, New York, 1820.

Platon, Gh., *Mutaţii social-economice în Principate (1821-1848)*, în *Istoria românilor*, coord. Acad. Dan Berindei, vol. VII, tom 1, Bucureşti, Editura Enciclopedică, 2003.

Regulamentul Organic, Bucureşti, 1832.

Regulamentul Organic, Bucureşti, 1847.

Tomuleţ, Valentin, *Instituirea şi activitatea şcolilor lancasteriene din Basarabia în anii '20-'40 ai secolului al XIX-lea*, în „Tyragetia", VIII, nr. 2, 2014, p. 122-123

Urechia, V.A., *Şcoalele săteşti în România*, Bucureşti, 1868.